

Published on *Gmina Potęgowo* (<https://potegowo.pl>)

Home > Turystyka i sport > Turystyka > Zabytki

Zabytki

Runowo - założenie pałacowo - parkowe

XVIII-wieczny pałac oraz zabytkowy park, położony w miejscowości Runowo, 7 km od Potęgowa, na trasie Słupsk-Gdańsk. Obecnie □ Pałac Pod Bocianim Gniazdem jest wykorzystywany jako ośrodek wypoczynkowy - przygotowany na całoroczne przyjęcie około 100 dzieci i młodzieży.

Organizowane są zimowiska, białe szkoły, zielone szkoły, kolonie indiańskie, traperskie, obozy jeździeckie - jazda konna, plenery rzeźbiarsko - malarskie itp. W pobliżu zlokalizowana jest druga stadnina koni, XIII wieczne grodzisko i liczne miejsca wykopalisk. Śródleśne jezioro i liczne potoki stanowią idealne schronienie dla dzikiej zwierzyny.

Młyn wodny w Poganicach:

Młyn o napędzie wodnym został zbudowany w stylu neogotyckim prawdopodobnie około połowy XIX wieku. Architekt nieznan. Zleceniodawcą budowy i właścicielem był prawdopodobnie ówczesny posiadacz majątku Hermann Rieck.

- lata 30-te XX wieku □ przeprowadzono gruntowny remont wyposażając młyn w nowoczesne urządzenia; prawdopodobnie wymieniono wtedy stare, o napędzie wodnym na elektryczne;
- lata 1945-1947 – obiekt wykorzystywany przez wojsko radzieckie;
- ok. 1947 roku □ po przejęciu całego majątku przez władze PRL młyn przeszedł na własność organizowanego w tym czasie Państwowego Gospodarstwa Rolnego w Poganicach;
- połowa lat 60-tych XX wieku □ zniszczenie dużej części budynku w wyniku pożaru, głównie wewnątrz: stropów, więźby dachowej i dachu. Spalenie wnętrza obiektu przesądziło o istnieniu młyna;
- 1970 rok – młyn częściowo w ruinie po pożarze;
- do końca lat 70-tych obiekt nie był użytkowany; pod koniec lat 70-tych budynek nabyła prywatna osoba;
- około 1982 roku □ generalny remont budynku połączony z przebudową obiektu, zmieniającą jego pierwotną funkcję. Dotychczasowy młyn przebudowano na restaurację z częścią mieszkalno-hotelową (w drugiej kondygnacji). Wykonano między innymi nowe stropy i podłogi przyziemia oraz drugą kondygnację, więźbę dachową oraz poszycie dachu. Zamurowano otwory okienne w ścianie północnej, wstawiono drzwi i okna oraz położono nowe instalacje;
- lata 90-te XX wieku – dobudowa (do elewacji wschodniej) podcienia.

Budynek zbudowano na planie prostokąta. Obiekt jednokondygnacyjny, ze strychem w skrzydle północnym, nakryty dachem dwuspadowym, z podcieniem - w rzucie poziomym prostokątnym, na krytym dachem w kształcie półwalca i rampą betonową przed elewacją frontową.

Ściany na fundamentach kamiennych, wyżej z cegły ceramicznej pełnej tynkowane od wewnątrz i ścianki drewniane deskowe, nabijane na belki. Wieżba dachowa drewniana

, konstrukcji płatwiowo-kleszczowej, z

trzema ściankami stolcowymi oraz belkowo-krokwiowa. Pokrycie dachu - w skrzydle północnym i podcienia - blachą, a w skrzydle południowym - płytami eternitowymi.

Elewacja wschodnia zdobiona pilastrami schodkowymi, gzymsem wieńczącym i międzykondygnacyjnym z cegły. Ten ostatni zachowany w dwóch fragmentach nad otworami okiennymi.

Dodatkowymi elementami ozdobnymi są półokrągłe gzymsy nadokienne i nad drzwiowe z cegły. Gzymsy nadokienne o zróżnicowanych kształtach ostrołukowe, półokrągłe, płaskie załamane na końcach. Elewacja zachodnia - zdobiona gzymsemi: wieńczącym i nadokiennymi z cegły. Te ostatnie o zróżnicowanych kształtach: ostrołukowe oraz płaskie załamane na końcach. Dodatkowym elementem ozdobnym są pilastry schodkowe z cegły. Elewacja północna - zdobiona symetrycznie rozmieszczonymi wzdłuż całej ściany blendami na obu kondygnacjach. Nad blendami gzymsy z cegieł, ostrołukowe i płaskie załamane na końcach. W przyziemiu restauracja podzielona na dwie części: północną z salami jadalnymi i południową z zapleczem kuchennym oraz komunikacyjnym. W drugiej kondygnacji pomieszczenia mieszkalno-hotelowe.

Zespół dworsko-parkowy w Poganicach

Dwór murowany z 1896 roku, wybudowany w stylu eklektycznych willi podmiejskich. Usytuowany jest na najwyższym punkcie wzniesienia, około 78 m n.p.m., w zakolu rzeki Łupawy. Otoczony parkiem o wiejskim charakterze krajobrazowym, przechodzących w las, zwany niegdyś A poganickim a od zachodu łączy się ze zboczem doliny rzeki.

Park wiejski jest z przełomu XIX i XX wieku o powierzchni 0,8 ha. W skład parku wchodzi staw, przy którym rosną okazy drzew parkowych (m.in. choiny kanadyjskie, dęby błotne, jodły pospolite), połączony ze stawem leśnym (jeziorkiem) leżącym poza obrębem założenia parkowego. Do kompleksu przylegają zabytkowe zabudowania gospodarcze wraz ze starą kuźnią. Na ścianie budynku chlewni od strony drogi zachowały się wyryte w tynku podpisy Niemców: Gunther Kruger i Eritz Mai z 1947 roku oraz Heinz Rumpf z 1949 roku.

- 1896 rok – wybudowano dwór; datę tą wyrył cieśla na jednej z belek w wieży; także na nieistniejącej już dziś chorągiewce wieży była umieszczona taka data;
- lata 1945-1947 – po II wojnie światowej we dwórze stacjonowały wojska radzieckie;
- 1947 rok – obiekt został przejęty przez PGR;
- lata 1970-1971 i 1974-1975 – remont pałacu;
- lata 80-te XX wieku – znajdowały się w nim biura Przedsiębiorstwa Remontowo-Budowlanego;
- 27.07.1992 rok – obiekty przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa;
- Obecnie jest to własność prywatna – w pałacu mieści się obiekt hotelowy: Pałac „Monbijou”.

Dwór wybudowano na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu ze środkowymi ryzalitami od południa i północy. Ryzalit północny zamknięty trójbokiem. Od wschodu i zachodu ryzality boczne. Pałac trójtaktowy – trakty poprzeczne. Wejście główne od południa. W trakcie środkowym hall i salon. Bryła rozcłonkowana. Pałac podpiwniczony, 2-kondygnacyjny z użytkowym poddaszem. Ryzality jednokondygnacyjne zwieńczone tarasami, które bezpośrednio łączą obiekt z otoczeniem. W narożniku południowo-wschodnim, w drugiej kondygnacji okrągły wykusz przechodzący w 8-boczną wieżyczkę. Pałac nakryty 4-spadowym dachem z lukarnami, wieżyczka z 8-bocznym baniastym hełmem.

Budynek murowany: fundamenty z cegły, licowane kamieniem ciosanym; ściany zewnętrzne z cegły, otynkowane ze skromną, płaską dekoracją. Lekko profilowane opaski okienne oraz dekoracyjna konstrukcja szachulcowa wieżyczki – wypełnienia z cegły. Wieżba dachowa drewniana, płatiowo-kleszczowa.

Zespół dworsko - parkowy w Czerwieńcu

Dwór murowany z połowy XIX w.

ku. Klasycystyczny, piętrowy, z dobrze zachowanymi detalami architektonicznymi i wystrojem wnętrz. Budynek wzniesiony na rzucie wydłużonego prostokąta rozwiniętego wzdłuż osi północno-zachodniej – południowo-wschodniej, z symetrycznymi, piętrowymi ryzalitami bocznymi w elewacji frontowej i tylnej, dwutraktowy z holą główną na osi poprzecznej budynku oraz wąskim korytarzem na osi podłużnej. W skrzydle północno-zachodnim pomieszczenia gospodarcze, w skrzydle południowo – reprezentacyjne – z wyjściem przez taras do parku znajdującego się na tyłach budynku. Frontowe wejście poprzedza podcień sklepiony układem krzyżowo-żebrowym.

Ograniczają go pilastry, zwieńczone głowicami kompozytowymi. Przed elewacją frontową dworu pozostałości gazonu. Budynek posiada częściowe podpiwniczenie oraz dwuspadowy dach z poddaszem użytkowym. Na dachu system lukarni oraz dachy pomocnicze, również dwuspadowe. Z dawnych budynków gospodarczych zachowała się jedynie obora, która jest wciąż użytkowana.

Obiekt jest od lat 90-tych XX wieku w fazie remontu kapitalnego i częściowej przebudowy wnętrza (wymiana podłóg, stropów, stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana więźby dachowej i poszycia). Niestety, nie zachowało się nic z pierwotnego wyposażenia.

Park krajobrazowy (2 ha) założony na planie nieregularnego prostokąta rozwiniętego wzdłuż osi północno-zachodniej - południowo-wschodniej, zajmuje północno-wschodnią część zespołu folwarcznego. Od południowego-zachodu graniczy z podwórzem gospodarczym, a od południowego-wschodu, północnego-wschodu i północnego zachodu z łąkami. Między parkiem, a podwórzem gospodarczym położony jest dwór. W parku znajdują się trzy maleńkie stawy oddzielone od siebie groblami. Park składa się głównie z drzew liściastych. Dobrze zachowany. Teren parku częściowo otoczony płotem z siatki drucianej.

Grapice - zespół pałacowo - folwarczny

Zespół pałacowo - folwarczny z przełomu XIX i XX wieku:

- pałac murowany z cegły z przełomu XIX i XX wieku; eklektyczny, dwukondygnacyjny; nad głównym wejściem herb;
- park krajobrazowy z II połowy XIX i XX wieku o powierzchni 3 ha o zwartym układzie przestrzennym alejek i dróg; staw częściowo zarośnięty;
- spichlerz murowany z 1927 roku (data na elewacji).

Zespół pałacowo-parkowy w Grąbkowie:

Pałac usytuowany na południowo – wschodnim skraju rezydencjalnej części założenia pałacowo-folwarcznego, zbudowany na osi północny-zachód południowy-wschód, frontem na północny-wschód w stronę podwórzka gospodarczego. Skrzydło południowe zbudowane jest na osi południowy-zachód północny-wschód i wysunięte w stronę północno-wschodnią. Od podwórzka pałac oddziela szpaler kasztanowców oraz podjazd założony wokół sztucznego stawu z fontannami, od strony elewacji tylnej i elewacji szczytowych przylega doń park – od strony elewacji tylnej z układem murków i schodów ogrodowych.

Obiekt w obecnym

kształcie powstał zapewne pod koniec XIX wieku na miejscu wcześniejszego, być może XVIII-wiecznego założenia pałacowego, którego pozostałością jest południowe skrzydło wieżowe i część fundamentów. Budynek wzniosła rodzina von Puttkamer.

- lata 1945 - 1993 – obiekt znacjonalizowano i mieściła się tu siedziba PGR;
- 1985 rok – wymieniono pokrycie dachu;
- 1993 rok – obiekt przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa w Słupsku;
- 1997 rok – pałac sprzedano osobie prywatnej. Rozpoczęto remont pałacu, ograniczony tymczasowo do wymiany najbardziej zniszczonych elementów i zabezpieczenia przed oddziaływaniem czynników atmosferycznych. Wymieniono przegniłe belki konstrukcji dachu, niektóre belki stropowe, usunięto zdewastowane drewniane podłogi oraz niektóre okna;
- od 2005 roku – właściciel starannie odtwarza dawną świetność zabytku restaurując i odbudowując obiekt.

Rzut pałacu złożony, nieregularny, z wydłużoną partią centralną z wyróżniającymi się ryzalitami – głównym i bocznymi oraz prostopadłym do niej wąskim skrzydłem południowo- wschodnim zakończonym obecnie kwadratową u podstawy wieżą. Obiekt w części centralnej i południowo-wschodniej złożony z pomieszczeń rozplanowanych wokół centralnego wzdłużnego korytarza, w skrzydle południowo-wschodnim jednotraktowy, do ryzalitu centralnego przylegają od frontu i od strony elewacji parkowej ganki kolumnowe.

Budynek pałacu jest dwukondygnacyjny z poddaszem, ze skrzydłem południowo-wschodnim, jednokondygnacyjnym z poddaszem i czterokondygnacyjną wieżą, kryty w centralnej części dachem dwuspadowym, ryzalitty boczne i skrzydło południowo-wschodnie kryte dachami czterosпадowymi łamanymi, a wieża otwartą ośmioboczną kopułą, całkowicie podpiwniczony. Zwartą bryłę budynku urozmaicają centralny ryzalit z gankami kolumnowymi od frontu i od strony elewacji parkowej, ryzalitty boczne, skrzydło południowo-wschodnie wysunięte przed elewację frontową z zamykającą je od wschodu, dominującą wieżą widokową.

Mury budynku wykonane z cegły pełnej, ceramicznej, otynkowane, fundamenty z kamienia polnego, łamanego. Wieżba dachowa płatwiowo-kleszczowa o stolcu potrójnym stojącym oraz płatwiowo-kleszczowa o stolcu pojedynczym wiszącym ze ścianką kolankową. Część wieżby niedostępna. Dachy kryte dachówką zakładkową, kopuła wieży kryta blachą.

W przyziemiu wyróżnia się część reprezentacyjna (północno-zachodnia część budynku łącznie z centralnym ryzalitem), do której wiedzie od strony głównego ganku kolumnowego hol wzdłużny i następnie poprzeczny, za którym mieści się dwukondygnacyjna sala. W ryzalicie północno-zachodnim mieszczą się dwie dalsze reprezentacyjne, zdobione sale. W części budynku między ryzalitami znajdują się dwa pokoje i dwa pomieszczenia, do których przylegają oranżeria oraz weranda. Część południowo-wschodnia budynku ma charakter mieszkalny i składa się obecnie z 4 pokoi i 3 łazienek, a po przeciwnej stronie korytarza mieści dawną główną kuchnię pałacową, spiżarnię i skrytkę oraz dawną główną łazienkę, do części tej prowadzi osobne wejście dla służby z boku centralnego ryzalitu. Na II kondygnacji pomieszczenia rozlokowano wzdłuż centralnego korytarza – mieści się tu obecnie 18 pokoi, 2 kuchnie i 3 łazienki. Pomieszczenia w skrzydle południowo-wschodnim pełniły ostatnio rolę magazynów.

Zespół pałacowo-parkowy w Karżnicy

Pałac wybudowany w stylu neoklasycystycznym w II połowie XIX wieku przez Puttkamerów. Obiekt położony w północnej części wsi, po wschodniej stronie głównej drogi wiejskiej, w otoczeniu około 8 ha parku krajobrazowego. Fasadą zwrócony w kierunku zachodnim, z lekkim odchyleniem ku wschodowi. Od północy podwórze gospodarcze. Park od wschodu przecina rzeka Karżniczka. Park i pałac ogrodzone od zachodu i południa pierwotnym murem kamiennym, przerwany obecnie w wielu miejscach, i siatką; od północy i wschodu murem z prefabrykatów betonowych.

Pałac na planie wydłużonego prostokąta z ryzalitem środkowym i gankiem od zachodu oraz niesymetrycznie usytuowanym gankiem od wschodu. Od północno-wschodu przyleg

ająca prostopadle do pałacu oficyna na planie

prostokąta. Od południa niewielka przybudówka. Na osi środkowej pałacu, w trakcie frontowym, poprzedzony gankiem hall z klatką schodową w części zachodniej. Hall dwukondygnacyjny z galerią na piętrze.

Bryła zwarta. Budynek dwukondygnacyjny z dwukondygnacyjnym ryzalitem środkowym, nakryty dachem 4-spadowym. Oficyna jednokondygnacyjna, podpiwniczona, nakryta dachem naczółkowym. Przybudówka jednokondygnacyjna, nakryta dachem pulpitowym. Pałac murowany z cegły na fundamentach kamiennych. Otynkowany.

Ściany zewnętrzne ganku wschodniego o konstrukcji metalowej przeszklone, na fundamentach z cegły. Wieżba dachowa drewniana, płatwiowo-kleszczowa; w oficynie płatwiowa. Pokrycie dachu dachówka zakładkowa.

Kominek z białych kafli ze złotym ornamentem, rolety w 2 oknach elewacji ogrodowej.

Elewacja frontowa (zachodnia) charakteryzuje się centralnie położonym ryzalitem, zwieńczony trójkątnym frontonem, poprzedzony gankiem. W tympanonie frontonu okrągły otwór okienny, u podstawy dwie wazy. Fronton obwiedziony wydatnym gzymsiem. W narożnikach ryzalitu pilastry tokańskie. Balustrada tarasu współczesna z metalowych prętów. Elewacja podzielona pilastrami tokańskimi w wielkim porządku. Elewacja ogrodowa (wschodnia) posiada ganek zwieńczony tarasem ze współczesną balustradą z metalowych prętów. Elewacja podzielona pilastrami tokańskimi w wielkim porządku oraz gzymsiem międzykondygnacyjnym i gzymsami podokiennymi. Wszystkie elewacje boniowane.

Zespół pałacowo-parkowy w Głuszynie:

Pałac został zbudowany około 1926 roku w s

tylu neoklasycystycznym częściowo na fundamentach XIX-wiecznego dworu, po którym zachowały się piwnice i klatka schodowa (w skrzydle wschodnim). Zlecniodawcą i właścicielem rezydencji była prawdopodobnie rodzina Pollnau, która użytkowała go do końca II wojny światowej.

Pałac murowany, z cegły ceramicznej pełnej, na fundamentach kamiennych i kamiennym cokole w części przyziemnej, otynkowany. Dekoracja wykonana w tynku. Zachowana w dużej części pierwotna stolarka okienna i drzwiowa, kominek (w holu przy schodach), schody z balustradami i witrażowe okno na klatce schodowej. Od chwili wzniesienia był wielokrotnie przebudowywany. Dotyczy to okresu po II wojnie światowej, kiedy zmieniano kilkakrotnie jego przeznaczenie. Zmiany dotyczyły przede wszystkim wnętrza, które często dostosowywano na potrzeby aktualnie pełnionych funkcji. Polegały głównie na: przegradzaniu dużych rozmiarów pomieszczeń na mniejsze, zamurowywaniu okien lub przebijaniu otworów drzwiowych, wymianie wyposażenia i innych elementów konstrukcyjnych (drzwi, okien, dachówki, podłóg), bieżących remontach (malowaniu, tynkowaniu, itp.). Dość dobrze zachowało się otoczenie pałacu. Prowadzi do niego owalna alejka (wokół klombu), po bokach którego położone są ogród z parkiem (od zachodu) i zabudowania folwarczne (od wschodu). Całość otoczona jest kamiennym murem z ceglana bramą.

- 1945 rok – pałac wraz z całym majątkiem w Głuszynie przejęła armia radziecka;
- 2 połowa lat 40-tych XX wieku – adaptacja pałacu na kasyno wojsk radzieckich;
- koniec lat 40-tych XX wieku – po opuszczeniu folwarku przez Rosjan pałac wraz z całym majątkiem przejęły władze PRL, tworząc Państwowe Gospodarstwo Rolne w Głuszynie;
- lata 50 i 60-te XX wieku – adaptacja pomieszczeń na parterze (w skrzydle zachodnim) na biuro PGR: przedzielenie sal pałacowych na mniejsze pomieszczenia i zamurowanie otworów okiennych w elewacji północnej na parterze;
- lata 70-te XX wieku – przebudowa wnętrza i remonty: zamurowanie otworu okiennego w drugiej kondygnacji, częściowa wymiana stolarki drzwiowej i okiennej;
- koniec lat 70-tych – likwidacja dachu nad loggią i pobudowanie na nim balkonu;
- lata 80-te XX wieku – remont dachów i wymiana ich poszycia na nowe;
- lata 90-te XX wieku – przebudowa biura (skrzydło zachodnie) na mieszkanie: adaptacja łazienek na kuchnię, remonty pomieszczeń;
- 1992 rok – obiekt przejęła w zarząd Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa;
- 1994 rok – pałac odsprzedano dotychczasowym użytkownikom – pracownikom PGR. Do dziś w rękach prywatnych.

Kościół w Skórowie

Kościół parafialny p.w. świętego Stanisława, murowany, zbudowany w 1859 roku. Koło kościoła znajduje się cmentarz. Po niemieckich grobach nie zachował się ślad, ponieważ kamienne pomniki posłużyły jako budulec do budowy płotu ogradzającego posesję kościoła.

Do końca XX wieku we wsi był zespół dworsko-folwarczny z XIX wieku, przebudowany w 1928 roku. Do dziś widoczne są jeszcze szczątki budowli folwarcznych

Kościół p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej wraz z otoczeniem w Łupawie:

Kościół, dawniej ewangelicki

, obecnie rzymsko-

katolicki, parafialny p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej. Pierwsza wzmianka pochodzi, aż z XIII wieku. Kolejne informują o pożarze świątyni w czasie wojny 30-letniej. W latach 60-tych XVII wieku został postawiony nowy kościół. Obecna bryła w stylu rokokowym datowana jest na lata 1767-1772. W remoncie z 1973 roku prawdopodobnie zmieniono górną część wieży (m.in. pokrycie dachu z gontu na łupki). Istniała inskrypcja wymieniająca fundatorów świątyni generała Filipa Wilhelma von Grumbkow i tajnego radcę Michała Ernsta von Boehn, a także mistrza murarskiego, który pracował przy jej wzniesieniu - Jan Gottfried. Podana była także data ukończenia budowy - rok 1772.

Budowla kościoła została posadowiona na kamiennym fundamencie, na planie prostokąta z wyodrębnionym prezbiterium zamkniętym trójbocznie, z emporą muzyczną w części południowo - zachodniej. Dwuspadowy dach kościoła pokryto dachówką karpiówką, zaś wieżę, zwieńczoną ośmiobocznym hełmem, pokryto łupkiem kamiennym. Kościół posiadał cenną bibliotekę ze zbiorem ksiąg z lat 1499 - 1831. Do 1959 roku po obu stronach kościoła znajdowały się trzy szachulcowe aneksy mieszczące bibliotekę, łóżka kolatorskie oraz zakrystię. Nad otworami łączącymi aneksy z główną bryłą kościoła zachowały się bogate rokokowe dekoracje z herbami rodzowymi fundatorów. Z zabytkowego wyposażenia świątyni zachowała się barokowa ambona z 1750 roku, renesansowa ława kolektorska oraz chrzcielnica datowana na 1865 rok. W 2004 roku, podczas remontu na strychu odnalazła się część biblioteki - kilkadziesiąt manuskryptów zostało oddanych do słupskiego muzeum.

Do pobrania:

 gez_-_wykaz_zabytkow_nieruchomych.xlsx [1]

Source URL: <https://potegowo.pl/en/node/28>

Links

[1] https://potegowo.pl/sites/default/files/gez_-_wykaz_zabytkow_nieruchomych_0.xlsx